

Στο Μέτωπο

Γιώτα Κριλή

Μέρος 25ο

Πήραν τον ανήφορο, πέρασαν τον Άνω Μαχαλά με τις τουρκικές γειτονιές και βγήκαν στην κορυφή. Η μαγιάτικη αύρα τους δρόσισε. Ακούμπησαν στα χαλάσματα και πήραν ανάσα. Ο τόπος πράσινος και λουλουδιασμένος. Το πανόραμα εξάισιο. Η όψη της πόλης στα χαμηλά, με τα πολλά καμπαναριά και τους πολλούς μιναρέδες αντανάκλυνε τις πολυπολιτισμικές της κοινότητες. Μαγευτικά τα δαντελωτά ακρογιάλια, η απέραντη θάλασσα του Αιγαίου, τα χωριά, οι κάμποι, τα μακρινά γαλάζια βουνά. Τριγύρω τους ήταν και άλλοι περιηγητές, ως επί το πλείστον Έλληνες στρατιώτες. Περιπατούσαν στα ερείπια του κάστρου και ο Ηλίας εξηγούσε:

- Τούτο το φρούριο είχε χτιστεί στα θεμέλια της αρχαίας ακρόπολης, που χτίστηκε κατά τη διάρκεια της Ελληνιστικής περιόδου. Ανατολικά βρισκόταν το αρχαίο θέατρο και δυτικά το στάδιο, όπου κατά το 155 μ.Χ. μαρτύρησε ο επίσκοπος Άγιος Πολύκαρπος. Στάδιο και θέατρο καταστράφηκαν από το σεισμό του 178 μ.Χ. Ανά την ιστορία πέρασαν πολλοί κατακτητές, όπως οι Ρωμαίοι, οι Γενοβέζοι και τελευταία οι Οθωμανοί.

- Κύριε ανθυπολοχαγέ, κυρ-δάσκαλε! ακούστηκε μια γνώριμη φωνή.

- Καλώς τον. Πώς απ' εδώ;

- Είμαι με την περίπολο.

- Να σας συστήσω στον κύριο Δοξάρη, δημοσιογράφο από την Αθήνα. Απ' εδώ ο Αρκάς, ο Νικήτας, πολεμιστής του Σκρα και στιχουργός.

- Χαίρομαι που σας γνωρίζω. Τιμήσατε την πατρίδα μας. Μ' ενδιαφέρουν και οι στίχοι σας.

- Ευχαρίστως, είπε ο Νικήτας απαγγέλοντας:

Του Αιγαίου τα κύματα φέρνουν χαιρετίσματα

απ' τη μάνα Ελλάδα στις Σμύρνης τ' ακρογιάλια.

- Μάλιστα. Είναι μαγευτικά τ' ακρογιάλια της Σμύρνης. Τι μήνυμα θέλετε να στείλετε στη μάνα Ελλάδα;

- Να τελειώσει ο πόλεμος, κύριε δημοσιογράφε. Λείπουμε χρόνια απ' τα σπίτια μας.

- Νικήτα, η υπηρεσία μου τώρα είναι στο Γραφείο Τύπου στο Ελληνικό Προξενείο. Πέρασε όποτε έχεις ευκαιρία.

- Ευχαριστώ, κύριε ανθυπολοχαγέ.

*

Ο λόχος του Νικήτα αποβιβάστηκε τελευταίος. Παρέλασαν σε τετράδες μέχρι τους στρατώνες αλάβωτοι από τις επιθέσεις των Τούρκων. Αργά το βράδυ ο διοικητής τους ενημέρωσε για τις συμπλοκές και τους κατήχησε.

- Η αποστολή μας, τόνισε, είναι αποστολή συμφιλίωσης και ειρήνης. Επιβάλλεται άσπονη συμπεριφορά. Δεν πρέπει να δώσουμε την παραμικρή αφορμή για παρεξηγήσεις. Η επίθεση εναντίον μας

ήταν από φανατισμένους Νεότουρκους. Ο απλός τουρκικός λαός θέλει ειρήνη και ασφάλεια. Ήδη οι δικοί μας που προπορεύονταν φρουρούν τώρα τα εξωτερικά σύνορα της Σμύρνης. Η υπηρεσία μας, μέχρι νεότερης διαταγής, είναι να περιπολούμε την πόλη και τα προάστια της για τη διατήρηση της τάξης. Ο κάθε διμοιρίτης θα οργανώσει τη διμοιρία του σε τρεις περιπόλους, που θα υπηρετούν εναλλάξ σε βάρδιες. Την πρώτη μέρα, η κάθε περιπόλος θα καθοδηγείται από ντόπιο εθελοντή.

Ο Σμυρναίος εθελοντής, ο κύριος Μουράτης, οδήγησε την περίπολο στον Μητροπολιτικό Ναό της Αγίας Φωτεινής. Στον εξώστη ήταν αναρτημένες οι σημαίες, η βυζαντινή με τον δικέφαλο αετό και η γαλανόλευκη δίπλα της. Στάθηκαν στο προαύλιο και θαύμαζαν το θεόρατο μαρμάρινο καμπαναριό με το χρυσό σταυρό, το ανάγλυφο του Χριστού με τη Σαμαρείτιδα δίπλα στο πηγάδι, το τετραπρόσωπο ρολόι με την επιγραφή, «Ηλίου άτερ σιγώ».

- Πού σημαίνει; ρώτησε ο Νικήτας.

- Που σημαίνει απουσία του ήλιου σιωπώ, εξήγησε ο κύριος Μουράτης και πρόσθεσε: Η μεγάλη καμπάνα είναι δώρο του τσάρου της Ρωσίας.

Μπήκε πρώτος στο Ναό, πήρε κεριά από το παγκάρι και τα μοίρασε στους στρατιώτες λέγοντας: «Με τη βοήθεια του θεού, αδέρφια». Έριξαν τον όβολό τους και ο καθένας άναψε το κεράκι του προσευχόμενος. Στάθηκαν συγκινημένοι και θαύμαζαν το ξυλόγλυπτο τέμπλο, τον δεσποτικό θρόνο, τον ιερό άμβωνα, τις όμορφες εικόνες. Έπειτα συνέχισαν την περιπολία τους και σταμάτησαν παραδίπλα μπροστά σε ένα μεγάλο ίδρυμα.

- Ετούτη είναι η Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης, ανώτερο εκπαιδευτικό ίδρυμα, που λειτουργεί από το 1723. Ονομάστηκε «Ευαγγελική» διότι οι Τούρκοι τότε επέτρεπαν μόνο τη διδασκαλία του Ευαγγελίου. Περιλαμβάνει νηπιαγωγείο, δημοτικό, γυμνάσιο, εμπορικό τμήμα και τμήμα ξένων γλωσσών, διδασκαλείο, βιβλιοθήκη, αρχαιολογικό μουσείο. Παρέχει δωρεάν φοίτηση «δι' όλους τους προσερχόμενους χριστιανούς». Αρχικά η εκπαίδευση στην Ανατολή καλλιεργήθηκε στους χώρους των εκκλησιών, όπου στεγάζονταν τα σχολεία με τη στήριξη των κοινοτήτων.

Στάθηκαν μπροστά το μεγάλο Νοσοκομείο του Αγίου Χαραλάμπους και ο κύριος Μουράτης τους πληροφόρησε ότι στέγαζε δυο τμήματα χειρουργικής, δυο παθολογίας, ένα οφθαλμιατρικής, ένα μαιευτικής, ένα ψυχιατρικής και γεροκομείο.

Εκείνες τις μέρες, οι περιπολίες έμοιαζαν με περιηγήσεις. Οι Νεότουρκοι είχαν φευγατίσει στο εσωτερικό της Ανατολής και υπήρχε ησυχία.

Την επόμενη μέρα, με τη βοήθεια πρώτου χάρτη, η περίπολος σεργιάνισε την κάτω πόλη. Οι στρατιώτες προσκύντησαν και άναψαν κεράκια στις εκκλησίες της, θαύμασαν τα ελληνικά σχολεία και γνώρισαν τη φιλοξενία των Σμυρναίων που τους χειροκροτούσαν στο πέρασμά

τους και τους πρόσφεραν φιλέματα. Στον Φραγκομαχαλά έβλεπαν για πρώτη φορά μεγαλοπρεπέστατα εμπορικά καταστήματα με πλούσιες βιτρίνες ευρωπαϊκών και παρισινώνπραματειών. Πέρασαν και από τους μαχαλάδες των Εβραίων και των Αρμενίων.

Σε μια περιπολία στα υπόστεγα της αγοράς αντίκρισαν ένα καραβάνι από καμήλες, που μόλις είχαν φτάσει από το εσωτερικό. Ήταν γονατισμένες και τις ξεφόρτωναν. Σαν απαλλάχτηκαν από το φορτίο, καλούδια της Ανατολής, αναμασούσαν αμέριμνα βγάζοντας αφρούς από το στόμα τους. Τις σήκωναν με το στανιό, με φοβέρες και κλωτσιές. Το πελώριο μπόι τους με τις ψηλές καμπούρες έκαναν τους καμπλιέρηδες να φαίνονται σαν νάνοι δίπλα τους. Ο Νικήτας φώναξε: «Τι 'πε η καμήλα όταν την ρώτησαν αν προτιμάει τον ανήφορο ή τον κατήφορο;» «Τον κατήφορο». Εκείνος κούνησε αρνητικά το κεφάλι και οι άλλοι έξυναν τα δικά τους αναρωτώντας: «Τι 'πε;» «Είπε: «Χάθηκε ο ίσιος δρόμος;» Τους έπιασαν τα γέλια. «Μπράβο της! Εμάς δεν μας έκοψε».

Στην κεντρική αγορά, οι μαγαζάτορες τους πρόσφεραν κεράσματα. «Περάστε, παλικάρια, να δοκιμάσετε τα κρασιά της Σμύρνης!» «Ευχαριστούμε, πατριώτες, απαγορεύεται η πόση σε ώρα υπηρεσίας. Θα ξαναπεράσουμε». Βάζανε σημάδι τα μαγαζιά για να τα επισκεφτούν όταν θα τελειωνε η βάρδιά τους. Τους είχαν εντυπωσιάσει οι Μεγάλες Ταβέρνες, τα ξακουστά μεγάλα μπακάλικά, ψαράδικα και χασάπικα με τα πλούσια ποικίλα αγαθά τους. Οι μυρωδιές από τα τουλουμοτύρια, τα κασέρια και τα τουρσιά τους έσπαζαν τη μύτη. Χαίρονταν σαν άκουγαν τους ψαράδες να διαλαλούν στα ελληνικά: Σπαρταράνε! Σπαρταράνε! Εδώ οι αστακοί! Εδώ οι γαρίδες! Εδώ τα μύδια! «Εδώ η Ελλάδα!» αναφώνησε ο Νικήτας ενθουσιασμένος. Κάθε τόσο ακουγόταν και η καμπάνα του ρολογιού της Αγίας Φωτεινής που σήμαινε την ώρα. Ο ήχος της είχε εμβέλεια σε όλη την πόλη.

Έκαναν περίπολο και στα Χιώτικα με τα χαμηλά σπίτια. Οι άσεμνες προκλήσεις των ιεροδούλων τους ξάφνιασαν. Στέκονταν στα παράθυρα και στις πόρτες ξέστηθες. Ήταν από κάθε καρυδιάς καρύδι, χριστιανές, Τουρκάλες, Οβριές, Αρμένισσες, Φράγκισσες, αραπίνες.

«Πίσω μου Σατανά», ψέλλισε ο Νικήτας και άρχισε να σιγοτραγουδάει:

Στη λιθόχτιστη τη βρύση
πότιζε τα ζα,
σήκωσε το μισοφόρι
και πλιτς-πλατς
τα πόδια της τα τερνευτά.

Υπήρχαν κάμποσοι στο στράτευμα που υποφέρον από αφροδίσια νοσήματα και οι συνοδοί ήταν προσεχτικοί.

Ο λόχος του Νικήτα αποβιβάστηκε τελευταίος. Παρέλασαν σε τετράδες μέχρι τους στρατώνες αλάβωτοι από τις επιθέσεις των Τούρκων.